

EL-HÂREZMî

EBU MUHAMMED BİN MUSA EL-HAREZMİ

(780-850)

HAREZMİ, TAHMİNLERE GÖRE 780 YILINDA ÖZBEKİSTAN'IN HİVE BÖLGESİNDE BULUNAN HAREZM ŞEHRİNDE DOĞMUŞTUR. HAREZM'DE TEMEL EĞİTİMİNİ ALAN HAREZMİ, GENÇLİĞİNİN İLK YILLARINDA BAĞDAT'TAKİ İLERİ BİLİM ATMOSFERİNİN VARLIĞINI ÖĞRENİR. İLMÎ KONULARA MERAKLI OLAN HAREZMİ BU KONULARDA ÇALIŞMA İDEALİNİ GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN BAĞDAT'A GELİR VE YERLEŞİR. DEVRİNDE BİLGİNLERİ HİMAYESİ İLE MEŞHUR OLAN ABBASİ HALİFESİ MEM'UN HAREZMİ'DEKİ İLİM KABİLİYETİNDEN HABERDAR OLUNCA ONU KENDİSİ TARAFINDAN ANTİK MİSİR, MEZOPOTAMYA, YUNAN VE HİNT MEDENİYETLERİNE AİT ESERLERLE ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ BAĞDAT SARAY KÜTÜPHANESİ'NİN İDARESİNDE GÖREVLENDİRİLİR.

- DAHA SONRA DA BAĞDAT SARAY KÜTÜPHANESİNDEKİ YABANCI ESERLERİN TERCÜMESİNİ YAPMAK AMACIYLA KURULAN BEYT'ÜL HİKMET'DE GÖREVLENDİRİLİR. BÖYLECE HAREZMİ, BAĞDAT'TA İNCELEME VE ARAŞTIRMA YAPABİLMEK İÇİN GEREKLİ BÜTÜN MADDİ VE MANEVİ İMKANLARINI HALİFE MEM'UN TARAFINDAN KARŞILANMIŞTIR.

HÂREZMÎNİN ÇALIŞMALARI

- BAĞDAT'DA EĞİTİM GÖRDÜĞÜ YILLAR BOYUNCA MATEMATİK, ASTRONOMİ VE COĞRAFYA ÜZERİNE ÇALIŞMALAR YAPMIŞTIR.
- 70 TANE BİLİM ADAMIYLA BİRLİKTE ÇALIŞARAK 830 YILINDA BİR DÜNYA HARİTASI ÇİZMİŞTİR. DÜNYANIN ÇEVRESİNİ VE HACMİNİ HESAPLAMA ÇALIŞMALARINDA YER ALMIŞTIR. GÜNEŞ SAATLERİ, USTURLAPLAR VE SAATLER ÜZERİNE YAZILMIŞ ESERLERİ DE VARDIR.

- 830 SENESİNDE HEYET BAŞKANI OLARAK İLMİ ARAŞTIRMALAR YAPMAK İÇİN AFGANİSTAN YOLUYLA HİNDİSTAN'A GİTTİ.
- HALİFENİN İSTEĞİYLE BAĞDAT'TAKİ ŞAMASIYE VE ŞAM'DAKİ KASİYÛN RASATHANELERİNDEKİ RASAT HEYETİYLE, YERYÜZÜNÜN BİR DERECELİK MERİDYEN YAYININ UZUNLUĞUNU ÖLÇMEK İÇİN SİNCAR OVASINA GÖNDERİLDİ.
- HAREZMÎ, **BATLAMİYUS**'UN ASTRONOMİK CETVELLERİNİ DE DÜZELTTİ.
- ASTRONOMİ ALANINDA YILDIZLAR VE GEZEGENLERİN HAREKETLERİNİ, GÜNEŞ VE AY TUTULMALARINI İNCELEMİŞ, ASTRONOMİK TABLOLAR VE ÇİZELGELER OLUŞTURMUŞTUR.

HAREZMİ 'NİN MATEMATİĞE KATKILARI VE ÇALIŞMALARI

- HAREZMİ'NİN MATEMATİĞE KATKILARI İÇERİSİNDE EN BÜYÜK KEŞFİ, O RAKAMINI AÇIKLAMASI VE ONDALIK SAYI SİSTEMİNİ GELİŞTİRMESİDİR. ALGORİTMA KAVRAMLARINI OLUŞTURAN HAREZMİ, HİNT NUMARA SİSTEMİNİ TANITARAK KESİRLER VE İŞLEMLER GİBİ BİR ÇOK ARİTMETİK METHOD GELİŞTİRMİŞTİR.
- BİRİNCİ VE İKİNCİ DENKLEMLER ÜZERİNDE ÇALIŞMA YAPARAK ÇÖZÜMLEMELERİNİ YAZDIĞI **HESAB-ÜL CEBİR VEL-MUKABELE** ESERİNDE AÇIKLAMISHTIR. TARİHTE DENKLEMLER HAKKINDA YAZILAN İLK KİTAP OLARAK KABUL GÖRÜLÜRKEN, HAREZMİ'YE BU ESER SAYESİNDE CEBİRİN BABASI LAKABI TAKILMIŞTIR.

- SIFIRIN KULLANIMINI AÇIKLADIĞI PASAJDA ŞUNLAR YER ALMAKTADIR:
- *ÇIKARMA İŞLEMİNDE HİÇBİR ŞEY KALMADIĞINDA, KÜÇÜK BİR YUVARLAK YAZ KI, BÖYLECE O YER BOŞ KALMAMIŞ OLSUN. BU KÜÇÜK YUVARLAK BİR KONUM İŞGAL ETMEK ZORUNDADIR. ÇÜNKÜ AKSİ DURUMDA DAHA AZ SAYIDA KONUM KALIR VE O ZAMANDA İKİNCİ KONUM HATALI OLARAK BİRİNCİ KONUM OLUR.”*

- HARİZMİ'NİN CEBİR (ALGEBRA) KİTABINDAN BİR SAYFA

- HAREZMİ 'NİN BULDUĞU GÜNÜMÜZDE HALA GEÇERLİLİĞİNİ KORUYAN RAKAM SEMBOLLERİ

- O BİR SAYI OLARAK KABUL EDEN HAREZMİ, BİRİNCİ DENKLEMLERDE X KAVRAMINI KULLANAN İLK MATEMATİKÇİDİR. HAREZMİ'NİN **ALGORİTMİ DE NUMERO** ESERİ TÜM MATEMATİKÇİLER TARAFINDAN KABUL GÖRMÜŞ 12. YÜZYILDAN İTİBAREN BAŞKA DİLLERE ÇEVİRİLEREK DERS KİTABI OLARAK ÖĞRENCİLERE VERİLMİŞTİR.

ESERLERİ

- **MATEMATİK İLE İLGİLİ ESERLERİ**

- EL- KİTAB'UL MUHTASAR Fİ'L HESAB'İL CEBRİ
VE'L MUKABELE
- KİTAB AL-MUHTASAR FİL HİSAB EL-HİND
- EL-MESAHAT

- **ASTRONOMİ İLE İLGİLİ ESERLERİ**

- ZÎC-UL HAREZMÎ
- KİTAB AL-AMAL Bİ'L USTURLAB
- KİTAB'UL RUHNAME

- HAREZMİ İSLAM BİLİM DÜNYASINDAKİ YERİNİ ALMIŞTIR. ÖZELLİKLE MATEMATİK ALANINDA ESERLER BIRAKMIŞ OLAN HAREZMİ'NİN ESERLERİ BATI BİLİM DÜNYASINDA HALA KULLANILMAKTA VE ÖĞRETİLMEKTEDİR. BU BÜYÜK İSLAM ALİMİ 850 YILINDA BAĞDAT'TA VEFAT ETMİŞTİR.